

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Навчально-науковий інститут української філології та журналістики
Кафедра української мови

ПРОГРАМА

ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ІНТЕРНЕТНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ВЕРБАЛЬНІ КУЛЬТУРНІ КОДИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

9 листопада 2023 року

Кам'янець-Подільський

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Співголови організаційного комітету

- Борис Коваленко** директор навчально-наукового інституту української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, доцент
- Анжеліка Попович** доцент кафедри української мови, заступник директора навчально-наукового інституту української філології та журналістики з наукової роботи та міжнародних зв'язків Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор педагогічних наук, доцент

Члени організаційного комітету

- Інна Беркешук** завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент
- Тетяна Сукаленко** доктор філологічних наук, професор, професор кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій Державного податкового університету
- Людмила Марчук** доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики

Модератор інтернетної конференції - Анжеліка Попович

Місце проведення конференції:

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, кафедра української мови, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, 32300

Дата проведення конференції: 9 листопада 2023 року

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

9.30 – 10.00 – реєстрація учасників конференції, налагодження онлайнного зв'язку

10.00 – 11.45 – пленарне засідання

11.50 – 13.30 – секційні засідання

13.30 – 14.00 – обідня перерва

14.00 – 15.30 – секційні засідання

16.30 – 17.00 – підсумкове пленарне засідання.

Режим проведення конференції – відеозв'язок через застосунок для проведення відеоконференцій Google Meet.

Підключення до відеоконференції – 10.00.

Доповідь на пленарному засіданні – 20 хв.

Доповідь на секційному засіданні – 10 хв.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

(відеозв'язок через додаток Google Meet – <https://meet.google.com/fua-uxqm-ihd>;
ідентифікатор конференції – 723 282 358)

Вітальне слово

- Борис Коваленко** директор навчально-наукового інституту української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, доктор філологічних наук, доцент кафедри української мови
- Інна Беркешук** завідувач кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, кандидат філологічних наук, доцент

Доповіді

Борис Коваленко, доктор філологічних наук, доцент, директор навчально-наукового інституту української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ДІАЛЕКТНЕ ОТОЧЕННЯ ПИСЬМЕННИКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

В українському мовознавстві є потреба у створенні спеціальних праць про мову письменників у контексті їхнього регіонально мовного оточення з опорою насамперед на рукописи та першодруки творів цих авторів. Передбачено, що такий підхід до вивчення ідіолектів письменників забезпечить точність оцінок і повноту опису мовних особливостей та орієнтирів авторів, уможливить окреслення їхньої ролі в розвитку української літературної мови відповідної епохи.

Ключові слова: мовне оточення, рукописи, першодруки, українська мова, літературний стандарт.

Наталія Коваленко, доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОДЕЛЮВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ СОМАТИЗМОМ «НІС»

У статті досліджено структурно-семантичне моделювання фразеологічних одиниць із компонентом *ніс* на матеріалах лексикографічних праць і зразків діалектних текстів говорів української мови. Проаналізовано варіантні вияви образності в семантиці фразем, виявлено ареальні мовні риси, структурно-семантичні моделі.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, діалектне мовлення, фразеологічний словник, структурно-семантична модель, соматизм.

Людмила Марчук, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

**ЕКСПРЕСИВНІ СИНТАКСИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ
ТВОРІВ ГАЛИНИ ТАРАСЮК**

У розвідці окреслено поняття мовної норми, зреалізоване в комунікативній функції мови, - це зовнішня норма, на тлі якої виявляється естетична функція мови. Остання існує в трьох типах: 1) художня (естетична функція мови з актуальними для художньої мови переносними, образними значеннями, що зафіксовані тлумачними словниками, та естетична функція мови художньої літератури з тими естетичними значеннями, що зафіксовані словниками мови письменників, словниками мови поезії чи просто зафіксовані у лінгвопоетичних інтерпретаціях); 2) стильова норма (прийоми, типові для певного літературного стилю, напрями, течії, школи); 3) ідіолектна норма (мовноестетичні параметри ідіостилу).

Ключові слова: мовна норма, естетична функція, чужа мова, спонтанність, синтаксична одиниця, складне речення.

Анжеліка Попович, доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-СЛОВЕСНИКІВ ДО ВИХОВАННЯ
ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

Проаналізовано сутність толерантності як особистісної якості та важливого складника професійної культури педагога. Схарактеризовано складники толерантної особистості майбутнього вчителя української мови і літератури: когнітивний, аксіологічний (ціннісний) та діяльнісний. Акцентовано увагу на особливостях підготовки майбутніх учителів-словесників до виховання толерантності у школярів.

Ключові слова: толерантність, виховання толерантності, учитель-словесник, толерантна особистість, українська мова.

СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ

СЕКЦІЯ 1

КАТЕГОРІЇ, КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АПАРАТ І ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ

(відеозв'язок через додаток Google Meet – <https://meet.google.com/fua-uxqm-ihd>;
ідентифікатор конференції – 723 282 358)

Модератор: Наталія Дзюбак, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Дар'я Бановська, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПОЛІПАРАДИГМАЛЬНЕ ВИВЧЕННЯ МІТОЛОГЕМ

У роботі висвітлено основні ознаки поліпарадигмальності сучасних мовознавчих дисциплін. Визначено чинники актуалізації поліпарадигмального студіювання мітологом. Проаналізовано дефініції понять мітологема у етнолінгвістиці, етнопсихолінгвістиці, лінгвокультурології, лінгвофольклористиці, лінгвоконцептології, когнітивній лінгвістиці й лінгвопрагматиці. Побіжно розглянуто аспекти досліджень мітем і мітонімів. Чітко окреслено межі розгляду термінів у суміжних галузях лінгвістики. Виявлено загальномовознавчі та специфічні тенденції у вивченні мітологомем.

Ключові слова: поліпарадигмальність, мітологема, мітонім, мітема.

Ніна Боднарук, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВНЕ РЕДАГУВАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ, НАПРЯМИ, ПРОБЛЕМИ

У розвідці окреслені особливості мовного редагування. Схарактеризовано напрями редагування. Виокремлені актуальні проблеми сфери лінгвістичного редагування й коректури.

Увагу зацентовано на інформаційних помилках. Вони визначаються відсутністю новизни, повторенням висловленого, нехтуванням базових знань реципієнта, згадуванням очевидних речей, які ніхто не записав через їхню очевидність і трактування їх як нової інформації тощо.

Основними причинами появи неправильних одиниць є незнання норм сучасної української літературної мови, вплив суржику та місцевих діалектів, а також вплив подібних до інших форм.

Ключові слова: мовне редагування, коректура, проблеми лінгвістичного редагування, практика редагування.

Наталія Дзюбак, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ ТА ТЕРМІНОВЖИВАННЯ В ГАЛУЗІ КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК

Проаналізовано терміносистему комп'ютерної галузі, визначено її генетичний склад, розглянуто особливості адаптації англословних термінів та їх використання в усному і писемному науковому дискурсі. Проаналізовано проблему вживання професійного жаргону в галузі комп'ютерних наук, наведено основні рекомендації щодо термінотворчої діяльності відповідно до норм і традицій українського термінотворення.

Ключові слова: терміносистема, термін, термінотворення, професійний жаргон, словотвірна модель.

Юлія Лебедь, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри зарубіжної літератури та основ риторики, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

МЕТАФОРИЧНИЙ КОД ВІТАЛЬНИХ ПРОМОВ ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ

Проаналізовано способи створення метафор у вітальних промовах, описано їх вплив реципієнта. Деякі з них містять глибоко концептуальний, символічний зміст, який формується завдяки контексту та може розширюватися за рахунок додаткових конотацій, що виникають під час сприйняття промови. Інші утворюються в результаті монтажного поєднання двох і більше кадрів, шляхом використання суто кінематографічних засобів (наприклад, ракурс зйомки, крупний план, звук, колір) або залучення до процесу сприйняття рецептивного досвіду глядача. Під метафоричним кодом розуміємо метафору сталу, відому й семантично прозору, яка функціонує в певній етноспільноті.

Ключові слова: метафора, когнітивна лінгвістика, політична метафорологія, метафоризація, аналогія.

Леся Прокопів, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ТВОРЕННЯ ЕКСПРЕСИВНОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ІРЕНИ КАРПИ «ДОБЛО І ЗЛО»)

У розвідці окреслено вербальні засоби творення експресивності у романі Ірени Карпи «Добло і Зло». Проаналізовано теоретичні напрацювання Г.Сагач, Л.Марчук, С.Шабат-Савки, С.Єрмоленко. Основним засобом творення експресивності вербальної комунікації є текст, який породжується відправником повідомлення й сприймається реципієнтом.

Вербальні засоби комунікації відіграють основну роль у міжособистісній інтеракції, встановленні контактів і взаєморозумінні між мовцями.

Ключові слова: вербалізація, вербальні засоби, експресивність, комунікація, міжособистісна інтеракція, мовець.

Тетяна Сукаленко, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри мовної підготовки та соціальних комунікацій, Державний податковий університет
КРОСКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ЖУРНАЛІСТА: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

У дослідженні уточнено зміст понять «компетентність», «кроскультурна компетентність», проаналізовано основні складники кроскультурної компетентності здобувачів вищої освіти спеціальності «Журналістика».

Здійснено огляд праць українських науковців із питань вивчення кроскультурної компетентності.

Розглянуто поняття «компетентність», подане у лексикографічних джерелах. Поняття компетентність дослідники розглядають як «здатність до самовдосконалення», «характеристику особистості», «наявність знань», «наявність певної кваліфікації», «наявність мінімального досвіду» тощо.

Компетентність у роботі визначено як якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на знаннях, досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за допомогою вміння знаходити зв'язок між ситуацією та знаннями в прийнятті адекватних рішень окресленої проблеми.

Наголошено на тому, що фахівець набуває компетентності не лише під час навчання, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища. Це набута характеристика особистості, що сприяє успішному входженню в життя сучасного суспільства; інтегрований результат, що передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь, навичок до формування і розвитку здатності практично діяти, застосовувати досвід успішної діяльності в певній сфері.

У межах кроскультурного підходу виокремлюють три рівні компетентності: комунікативну, лінгвістичну і міжкультурну.

Зауважено, що кроскультурна компетентність містить лінгвістичний, культурний та психологічний компоненти, які подані у таких видах компетенцій, як мовленнєва, лінгвістична, соціальна, соціокультурна, предметна, дискурсивна.

Для формування кроскультурної компетентності здобувачів вищої освіти важливим є мовленнєві, комбіновані, ситуативні вправи і завдання, спрямовані на оволодіння прагматичної та лінгвістичної компетентностей.

Під час навчання здобувачі вищої освіти спеціальності 061 «Журналістика» повинні володіти мовними знаннями, навичками уживання мовних кліше відповідно до комунікативних ситуацій, уміти інтерпретувати поведінку співрозмовника, мати відповідні уявлення про історію і культуру народу тощо. Також варто враховувати як мовний складник кроскультурної компетентності, так і вміння послуговуватися набутими знаннями у різних комунікативних ситуаціях, здатність розуміти поведінку та особливості мислення іноземця.

Перспективність подальших досліджень вбачаємо у вивченні мовної соціалізації особистості та виявленні рівнів сформованості кроскультурної компетентності здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: компетентність, кроскультурна компетентність, здобувач вищої освіти спеціальності «Журналістика», рівні компетентності, вправи і завдання.

Зореслава Шевчук, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

РЕАЛІЗАЦІЯ МОВНОЇ ГРИ В ПОСТМОДЕРНОМУ ДИСКУРСІ

Подано сучасне осмислення мовної гри в науковому дискурсі. Закцентовано увагу на основних ознаках мовної гри (поліаспектності й різновимірності вивчення): від загальних світоглядно-естетичних засад до власне лінгвальних засобів її авторського втілення. Доведено, що особливої функційності мовна гра набула в текстах української прози кінця

XX – початку XXI століття (формат постмодернізму), що зумовлено зміною художньо-естетичних доміант і, відповідно, стилістичних ресурсів текстотворення. Проаналізовано світоглядно-естетичні засади мовної гри як дискурсивного феномена й конкретизовано лінгвостилістичні засоби (фігури) реалізації мовної гри в постмодерному дискурсі.

Ключові слова: дефініція, постмодернізм, мовна гра, стилістична фігура, ігровий модус.

Олена Шмирко, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри німецької мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МІЖНАРОДНИХ УГОД У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ

Проведено зіставний аналіз автентичних текстів німецьких та українських міждержавних угод. Проаналізовано відмінності сприйняття текстового повідомлення представниками різних мовних культур з огляду на їхні ментальні особливості. Визначено, що імплікованість української мовної культури спричиняє так звані «замовчування» очевидних фактів, ймовірно, задля уникнення ефекту дублювання інформації. Наголошено, що для німецького комунікативного простору таке скорочення тексту є неприпустимим, особливо в офіційно-діловій документації. Зазначено, що ступінь «розгорнутості» та «згорнутості» німецької та української мовних культур суттєво впливає на обсяг інформації в текстах міжнародних угод.

Ключові слова: міжнародна угода, зіставний аналіз, автентичний текст, експлікованість, імплікованість.

СЕКЦІЯ 2

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ФЕНОМЕНИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

(відеозв'язок через додаток Google Meet – <https://meet.google.com/xqe-sngm-tus>;
ідентифікатор конференції – 722 635 331)

Модератор: **Інна Беркешук**, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Інна Беркешук, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЕКСПРЕСИВИ У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ РОМАНЧУК

Проаналізовано експресивну лексику роману «Чотири дороги». Увагу зацентровано на працях М.Брус, А. Нелюби, Л. Ставицької, С. Семенюк. Серед експресивів різних груп яскраво виділяються і мають досить вагоме значення субстантивні лексеми демінутивності й аугментативності.

Основна увага приділяється з'ясуванню стилістичних особливостей емоційних лексем і їх словотворчим особливостям.

Ключові слова: експресиви, словотворчий засіб, експресивна лексика, демінутивні субстантиви, аугментативні субстантиви.

Карина Бурса, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛЕКСИЧНИЙ ПОВТОР ЯК ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИЙ ПРИЙОМ АРКАДІЯ БРАЕСКУ

З'ясовано зміст поняття лексичного повтору та його лінгвістичну природу, визначено основні аспекти класифікації лексичних повторів, виявлено й описано їх типологію в поетичному дискурсі А.І.Браеску, з'ясовано функціонально-стильові й комунікативно-прагматичні особливості лексичного повтору як художнього прийому автора.

Ключові слова: поетичний дискурс, ідіостиль, художній прийом, повтор, лексема.

Анастасія Бучковська, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

ДИФЕРЕНЦІЙНІ ОЗНАКИ УКРАЇНСЬКОГО ДЕТЕКТИВНОГО ДИСКУРСУ АНДРІЯ КОКОТЮХИ

Проаналізовано детективний дискурс Андрія Кокотюхи (на матеріалі, роману «Зламани Іграшки»), виявлено загальнодискурсивні ознаки українського детективу, визначено й описано вербальні засоби характеристики персонажів на лексичному і фразеологічному рівнях, визначено їхню комунікативно-прагматичну мету.

Ключові слова: детективний дискурс, контент аналіз, категорія образності, вербальні засоби характеристики персонажів, оказіональна лексика.

Оксана Галайбіда, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СЕМІОЛІНГВІТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДІВ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ АВТОРСЬКИХ КАЗОК УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Майстерність перекладу авторської казки значною мірою залежить від тлумачення першотвору та розуміння його знакової системи. Правильна інтерпретація семіолінгвістичних кодів визначає адекватність їхнього відтворення знаковим кодом цільової мови та культури. Уваги потребує трансляція інтертекстуальних, наративних і композиційних особливостей казок.

Ключові слова: переклад, авторська казка, семіолінгвістика, знакова система, цільова мова і культура.

Тетяна Мельничук, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ МЕНТАЛЬНОГО СВІТУ УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПІСЕННИЙ ДИСКУРС

Проаналізовано мовленнєві засоби вираження національних концептів українського народу під час повномасштабного вторгнення в контексті пісенного дискурсу. Досліджено основні лінгвістичні одиниці, які використовуються в сучасних пісенних текстах задля вираження колективних емоцій, цінностей та ідентичності українців. З'ясовано, що актуальними є загальнонаціональні концепти ЖИТТЯ, СЕРЦЕ, ЛЮБОВ, СОНЦЕ. Увагу приділено метафоричним висловам із макроконцептом НЕБО. Показано вплив життєвих

перипетій на психологічний стан творчих особистостей та вираження через пісню ментальних кодів.

Ключові слова: концепт, макроконцепт, пісенний дискурс, мовленнєві засоби вираження, метафора.

Оксана Мозолук, викладач, Фаховий коледж економіки, права та інформаційних технологій Кам'янець-Подільського податкового інституту

ТЕМПОРАЛЬНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ В ГОВІРЦІ СЕЛА МИНЬКІВЦІ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Описано темпоральні словосполучення з семантикою відносного часу в говірці села Миньківці Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, які побудовані переважно за універсальними граматичними моделями, виявленими і в українській мові попередніх віків. Зокрема, розглянуто словосполучення передчасу та післячасу, що протиставляються за ознакою «заповненість – незаповненість» часового відрізка дією.

Ключові слова: говірка, граматичні моделі, відносний час, передчас, післячас, темпоральні словосполучення.

Єлизавета Нетеча, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, факультет іноземної філології, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Світлана Никитюк, старший викладач кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВІДОБРАЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ МЕНТАЛЬНИХ КОДІВ В АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ НЕОЛОГІЗМАХ

Досліджуване явище впливу українських ментальних кодів на формування англійськомовних неологізмів в контексті глобалізації та інтерференції, є перспективним як в культурологічній, так і лінгвістичній сферах науки. Автори на базі аналізу праць Сепіра Е., Галігана Е., Маслової А. та інших; текстів, інтерв'ю та промов представників українських діаспор в англійськомовних країнах, виявили такі тенденції впливу українських ментальних кодів через мову, як: використання власне українських термінів і понять, уникаючи інтерференції, застосування в мовленні сем слів, що несуть у собі цінності української нації, а також інтеграція українських символів таких як тризуб, лелека, колосся і т.д., в англійськомовне середовище.

Ключові слова: неологізм, мовно-культурологічний вплив, інтерференція.

Світлана Никитюк, старший викладач кафедри англійської мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

АНГЛІЯНІЗМИ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Англійанізми – чужомовна лексика для найменування нових явищ, наявних у англійськомовній світовій практиці, що з'явилися у зв'язку із політичними та економічними реформами. Наприклад: фідбек, коу-воркінг, софт скілз, олдскульний, чат, кардиган, клікати, скролити, контент, тощо.

Автори досліджень англійанізмів Б.Ажнюк, Н.Бондаренко, Т. Майструк, Т.Смілик, Енн Вайлдінг визначили сфери їх вживання: спорт, інформаційні технології, культура, торгівля, політика, економіка. Хоча ця лексика й збагачує словник української мови, та не слід допускати стихійності, невмотивованості, сліпому дублюванню та непродуктивності її запозичення.

Ключові слова: чужомовна лексика, сфери вживання, збагачення, сфери вживання, реформи.

СЕКЦІЯ 3

МЕНТАЛЬНИЙ СВІТ УКРАЇНЦЯ В МОВНИХ КОДАХ

(відеозв'язок через додаток Google Meet – <https://meet.google.com/mnq-dker-nyz>;
ідентифікатор конференції – 574 896 734)

Модератор: Людмила Починок, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Богдана Базелюк, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВЖИВАННЯ ПОРІВНЯНЬ У НАДДНІСТРЯНСЬКОМУ ДІАЛЕКТНОМУ МОВЛЕННІ

У статті досліджено особливості вживання стійких народних порівнянь на матеріалі текстів-спогадів носіїв сучасних говірок Наддністрянщини. Виявлено різні види мовленнєвих реалізацій, зокрема і варіанти порівнянь, пов'язаних переважно з характеристикою найвищого вияву ознаки чи стан.

Ключові слова: порівняння, діалект, наддністрянські говірки.

Іванна Базелюк, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ВИЯВ ДІАЛЕКТИЗМІВ У РОМАНІ МАРІЇ МАТІОС «МАЙЖЕ НІКОЛИ НЕ НАВПАКИ»

У статті досліджено особливості вживання діалектизмів на матеріалі твору М.Матіос «Майже ніколи не навпаки». Виявлено активні процеси у діалектології, пов'язані зі вживанням лексики в конкретних мовленнєвих ситуаціях. З'ясовано, що художньо-естетичні функції діалектизмів у сучасній художній прозі виявляють авторські пошуки у використанні елементів усного мов.

Ключові слова: діалектизм, лексика, текст, художня мова, М. Матіос.

Ірина Гайдей, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ У СУЧАСНИХ ЗМІ

У мові сучасних медіа спостерігаємо тенденцію щодо оновлення лексичного складу неологізмами українського та іншомовного походження; перерозподілу активного і пасивного словника; розширення валентності лексем як наслідку актуалізації їх уживання; демократизації стилю, що виявляється передусім в активному використанні стилістично маркованих лексичних елементів, зокрема розмовних слів та жаргонізмів. З огляду на це, специфічним є вживання заголовків медіатекстів сучасних українських ЗМІ. Проаналізовано, що специфіку вербального втілення назв медіаторів визначають функції призначення і тип заголовків, а також комунікативна мета та ідіостиль журналіста.

Ключові слова: заголовок, лексико-стилістичні особливості, медіатекст.

Ірина Греньків, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**ФРАЗЕМІКА ЛЕМКІВСЬКИХ ГОВІРОК
НА ПОЗНАЧЕННЯ РИС ХАРАКТЕРУ ЛЮДИНИ**

У статті досліджено особливості вживання фразеологічних одиниць на матеріалі текстів-спогадів носіїв лемківських говірок. Виявлено різні види мовленнєвих реалізацій, зокрема і варіанти образності на позначення поведінки людини. Здійснено аналіз ролі символів у формуванні семантики фразеологічної одиниці.

Ключові слова: фраземіка, діалект, лемківські говірки, риси характеру.

Діана Дидко, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**НАЗВИ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН
У ВОЛИНСЬКИХ ГОВІРКАХ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ**

У статті досліджено особливості вживання номінацій лікарських рослин на матеріалі текстів-спогадів носіїв сучасних волинських говірок Хмельниччини. Виявлено різні види мовленнєвих реалізацій, зокрема і варіанти назв, приклади народної етимології до окремих номінацій.

Ключові слова: номінація, лікарські рослини, волинські говірки, Хмельниччина.

Марія Желізник, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПРИЗМІ
УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНЬОГО МОВЛЕННЯ
(НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ ЙОСИПА ОСЕЦЬКОГО)**

У статті досліджено структурно-семантичні особливості фразеологічних одиниць у творах подільського поета Йосипа Осецького. Акцентовано на виразних ознаках авторської мови, збереженні рис подільських говірок на рівні фразеології. Проаналізовано культурно-національні коди в семантиці фразем, з'ясовано спектр образності компонентів, виявлено регіональні мовні риси.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, культурно-національний код, художнє мовлення, Йосип Осецький.

Ірина Креховець, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ІМЕННИКІВ ЖІНОЧОГО РОДУ
В ТЕКСТАХ ГОВІРОК КАМ'ЯНЕЧЧИНИ**

У статті досліджено особливості вживання іменників жіночого роду в текстах усного мовлення, записаних на території говірок Кам'янеччини. Виявлено різні види мовленнєвих реалізацій таких іменників, зокрема і варіанти закінчень різних відмінкових форм.

Ключові слова: іменник, жіночий рід, діалект, говірка, Кам'янеччина.

Наталія Ладиняк, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОНЦЕПТ «ДРУГ» У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

Проаналізовано концепт «ДРУГ» як компонент семантичної опозиції «свій-чужий». Встановлено, що ядро концепту в українській мовній картині світу формують складники: особа, яка пов'язана з ким-небудь дружбою, довірою, відданістю; особа, пов'язана з ким-небудь взаємним коханням. Периферію концепту становлять лексеми *прихильник, захисник*. Концепт «ДРУГ» в українській мові репрезентовано синонімічним рядом *товариш, приятель, побратим, друзяка, знайомий, коханий, захисник, оборонець, прибічник, симпатик*. Паремії із компонентом *друг* збагачують зміст аналізованого концепту не лише позитивною конотацією (*давній друг, милий друг, справжній друг, вірний друг*), а й негативною (*друг-боягуз, дурний друг, лихий друг*). Вони відбивають національний спосіб світосприйняття українського народу, його ціннісні орієнтири.

Ключові слова: мовна картина світу, концепт, ядро концепту, синонімічний ряд, паремія.

Ольга Мельничин, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ЕМОТИВИ ЯК ЗАСІБ ТВОРЕННЯ ОБРАЗНОСТІ У ТВОРЧОСТІ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА

У статті досліджено особливості вживання емотивної лексики на прикладі творів Юрія Андруховича. Визначено роль емоційних концептів як складників концептосфери емоційного стану героїв. Виявлено ключові емоційні концепти. Схарактеризовано специфіку реалізації емоційного стану героїв у творах.

Ключові слова: емоції, емоційність, емотивність, засоби вираження емоцій.

Анастасія Нінадовська, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ПРЕЦЕДЕНТНИЙ ТЕКСТ ЯК СЕМАНТИКО-СТРУКТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОЗИ ЛЮБКА ДЕРЕША

Подано трактування прецедентного феномена як компонента знань, позначення і зміст якого добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти, актуальний і використаний у когнітивному й комунікативному плані. Описано класифікацію прецедентних текстів за походженням (біблійні, літературні, народні, суспільно-політичні). Розглянуто особливості модифікації значень прецедентних феноменів, вивчено механізми та умови їх функціонування в прозових текстах Любка Дереша. Наголошено, що рецепція національно маркованих прецедентів, які використовує письменник, зазвичай ґрунтується на використанні загальновідомих образів, створених класиками української літератури.

Ключові слова: прецедентний феномен, прецедентний текст, маркованість, референт, образ.

Людмила Починок, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МЕНТАЛЬНИЙ СВІТ УКРАЇНЦІВ У ТВОРЧІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ІВАНА НЕЧУЯ-ЛЕВИЦЬКОГО

Акцентується на авторській рецепції ментальних кодів у повістях Івана Нечуя-Левицького «Микола Джеря» та «Кайдашева сім'я». Вектор дослідження спрямований на осмислення проблеми національної самоідентифікації та національної пам'яті у творчому просторі письменника і пошуки авторської версії шляхів відродження національної свідомості й ментальної пам'яті уярмленого українського народу. Окреслюються знакові характери – носії ментальної парадигми української нації, зокрема – Микола Джеря як лицарський тип оборонця громадських прав та індивідуалізовані й колоритні характеротипи родини Кайдашів.

Ключові слова: ментальний код, національна свідомість, національна самоідентифікація, національна пам'ять, творча рецепція.

Любов Расевич, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ВИКОРИСТАННЯ ДІАЛЕКТИЗМІВ ЗАДЛЯ СТИЛІЗАЦІЇ МОВЛЕННЯ В РЕТРОДЕТЕКТИВІ «ВІЛЛА ДЕККЕРА» ЮРІЯ ВИННИЧУКА

Досліджено питання функціональних можливостей галицизмів, які рясно використовує Юрій Винничук у романі «Вілла Деккера». В одному з інтерв'ю письменник засвідчив, що, якби його воля, він би поклав саме галицький діалект в основу української літературної мови. Однак у романі галицизми слугують з метою моделювання відповідного часопросторового континууму. Відповідно до жанру тексту низка діалектизмів має перехідний характер, оскільки належить також до застарілих слів: історизмів (напр., *батяр, презес, кнайпа, спелюнка, фордансерка*) чи архаїзмів (напр., *майхер, кльозет, жарівка, бюрко* тощо). Іntenційне наснаження тексту такими елементами дало змогу авторові органічно передати дух залаштункового Львова 1939 року («*підземний Львів, невидимий Львів*»).

Ключові слова: ретродетектив, галицький діалект, галицизми, застарілі слова, мова персонажів.

Христина Сагайдак, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ЛЕКСЕМИ «ВІЙНА» В МОВОТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО

Лексеми «війна» є невід'ємною частиною художнього дискурсу в різних лексико-семантичних виявах. Аналіз лексеми «війна» виявив її складну художньо вмотивовану семантичну структуру. Сміслові наповнення аналізованого поняття ідентифіковано на основі статей лексикографічних праць, визначено базовим. Передусім у статті розглянуто такі засоби мовної об'єктивації досліджуваної лексеми (на прикладі творів Ліни Костенко), як: синоніми, атрибутивні і предикативні синтагми, фразеологічні та метафоричні одиниці. Доведено, що лексема «війна» характеризується розгалуженим номінативним полем та є когнітивно багатогранним.

Ключові слова: лексема, війна, номінативне поле, Ліна Костенко.

Валерій Щегельський, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри історії української літератури та компаративістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**СЕМАНТИЧНА МОТИВАЦІЯ ОНІМІВ С. ПУКЛЯКИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО Р-НУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛ.**

Автор статті робить акцент на проблемі локально-зонального дослідження топонімікону населеного пункту Пукляки Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.

Ключові слова: етнорегіон Поділля, село Пукляки, ойконіми, топонімічна проза, легенди, перекази.

СЕКЦІЯ 4

**УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ТОЛЕРАНТНОГО
ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗГУРТУВАННЯ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

СЕКЦІЯ 5

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕНТАЛЬНОСТІ

(відеозв'язок через додаток Google Meet – <https://meet.google.com/yms-denz-hti>;
ідентифікатор конференції – 131 369 948)

Модератор: Наталія Шеремета, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Єлизавета Лисиця, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

МОВНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ: СОЦІЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОГЛЯД

Сьогодні в Україні гострою є проблема утвердження української мови як державної. Ситуацію ускладнює спротив у цьому питанні проросійських сил. У статті розкрито білінгвальну специфіку українського мовного простору, наведено дані соціологічних досліджень, що пояснюють суть мовних процесів у сучасних реаліях, окреслено особливості трактування мовної ситуації в Україні з позиції соціолінгвістики, з'ясовано напрями універсалізації мовної ситуації, специфіку її варіантності. Проаналізовано чинники, сприятливі для повноцінного функціонування державної мови та виокремлено заходи для налагодження сприятливої мовної ситуації.

Ключові слова: мовна ситуація, білінгвізм, мовна поведінка, зросійщення, суржик.

Людмила Маринюк, учитель української мови і літератури, директор Човгузівської гімназії Теофіпольської селищної ради Хмельницького району

**ПЕДАГОГІЧНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВА ЯКІСТЬ
ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА**

Потлумачено вимоги до особистості вчителя-словесника в аспекті педагогіки толерантності та вимог Нової української школи. Визначено структуру педагогічної

толерантності учителів української мови і літератури, змодельовано процес та основні етапи її формування. Увагу звернуто на компоненти та критерії структури педагогічної толерантності. Схарактеризовано рівні сформованості толерантності вчителів-словесників (середній, високий, низький).

Ключові слова: педагогічна толерантність, учитель-словесник, урок української мови, заклади загальної середньої освіти.

Ольга Пастернак, учитель української мови та літератури ліцею №10 м. Хмельницького
**ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАСОБАМИ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

У роботі обґрунтовано освітні можливості української мови для формування толерантності у здобувачів закладів загальної середньої освіти засобами української мови в умовах гуманізації та демократизації школи як необхідної умови функціонування суспільства в епоху глобалізації. Визначено форми, методи й прийоми роботи, які варто використовувати на уроках української мови для створення толерантного освітнього середовища. Запропоновано види вправ і різноматичний дидактичний матеріал.

Ключові слова: толерантність, толерантне освітнє середовище, урок української мови, заклади загальної середньої освіти.

Ольга Савицька, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології освіти, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**ТРЕНІНГ СПІЛКУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ**

Здійснено аналіз основних положень психологічної науки з питань мовленнєвого та мовного розвитку особистості, викладені у працях О.Ф.Бондаренка, Г.С.Костюка, І.О.Синиці, В.О.Семиченко та ін. З'ясовано взаємозв'язок ефективності професійної діяльності фахівців соціономічних професій з розвинутою мовною компетентністю. Виокремлено основні складники мовної компетентності (узагальнення суб'єктом мовних явищ; рефлексія породжуваних та сприйнятих висловлювань; гнучке використання вербальних засобів залежно від типу, стилю мовлення; чуття мови; здатність розуміти почуте чи прочитане й усвідомлювати та включати в суб'єктивну картину світу нових смислів; аудіювання, читання, говоріння, письмо рідною мовою і т. ін.). Описано змістово-організаційні та процесуальні особливості тренінгових технологій, зокрема обґрунтовано програму тренінгу спілкування, продемонстровано ефективність розробленої системи вправ з формування та розвитку основних складових мовної компетентності у майбутніх фахівців.

Ключові слова: мовна компетентність, тренінгові технології навчання, тренінг спілкування, мовний розвиток особистості, вербальні засоби спілкування, соціономічні професії.

Наталія Шеремета, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

**МОВНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ РОСІЙСЬКОМОВНИХ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ
В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

Проаналізовано дихотомію «толерантність і ворожість» в умовах війни в Україні на мовному ґрунті. Закцентовано увагу на співвідношенні понять «материна мова» / «рідна мова, «народна мова», «мова народу» / «державна мова», «мова повсякденного спілкування» / «мова професійного спілкування». Сформульовано рекомендації у власне лінгвістичному,

психологічному та соціальному аспектах для налагодження соціальних контактів між українцями всередині країни, об'єднання в єдиному соціокультурному просторі засобами української мови.

Ключові слова: толерантність, мова ворожнечі, мовна соціалізація, мовно-соціальні контакти, соціокультурний простір.

Альона Палійчук, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У роботі обґрунтовано шляхи формування індивідуальної та колективної толерантності школярів засобами художнього слова. Визначено художні твори української літератури, придатні для використання як дидактичний матеріал на уроках української мови. Схарактеризовано методи й прийоми формування толерантного середовища засобами художніх текстів.

Ключові слова: толерантне середовище, комунікативна толерантність, уроки української мови, художні твори.

Надія Скрипник, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри української філології, Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

МЕНТАЛЬНІСТЬ ТА ЛІНГВОДИДАКТИЧНА СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАЦІЙНО-МОВЛЕННЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

З'ясовано, що український мовленнєвий етикет відображає особливості мовної свідомості, основні риси ментальності, зокрема такі, як доброзичливість, толерантність, щирість, прихильність, люб'язність, а спілкування передбачає шанобливе звертання до співрозмовника, сприяє правильному та впевненому викладу думок, формує культуру усного та писемного мовлення. Окреслено, що мовлення – це найважливіший засіб комунікації, вираження української ментальності, а українська мова є дзеркалом національної ментальності. Зосереджено увагу на тому, що ментально-ціннісне підґрунтя мовної свідомості сучасних здобувачів освіти можна сформуванню використовуючи тексти трьох джерел: народна мудрість (казки, міфи, легенди та ін.), натхнення, слово майстрів української літератури та майстерні зразки науково-пізнавальної літератури.

Ключові слова: лінгводидактика, мовленнєвий етикет, усне та писемне мовлення, мовленнєва компетентність, українська ментальність.

Лариса Смолінська, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, навчально-науковий інститут української філології та журналістики, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сконстатовано, що комунікативна толерантність є вагомим складником комунікативної компетентності здобувачів загальної середньої освіти. Визначено шляхи оптимізування процесів спілкування і взаємодії школярів на уроках української мови. Запропоновано форми, методи й прийоми роботи для вироблення вмінь учнів встановлювати контакт, створювати атмосферу довіри й доброзичливості, вести діалог на

основі етичних засад, знаходити індивідуально-толерантний підхід у процесі розв'язання нагальних життєвих проблем і потреб.

Ключові слова: комунікативна толерантність, комунікативна компетентність, уроки української мови.

ПІДСУМКОВЕ ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

*(відеозв'язок через додаток Google Meet – <https://meet.google.com/fua-uxqm-ihd>;
ідентифікатор конференції – 723 282 358)*